

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНЦІЙ В УЧНІВ 1-4 КЛАСІВ

Державний стандарт ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого і компетентнісного підходів, що зумовлює чітке визначення результативної складової засвоєння змісту початкової загальної освіти.

У цьому Державному стандарті виокремленні поняття компетентність – компетенція та їх види:

1) громадянська компетентність, 2) ключова компетентність, 3) ключова компетенція, 4) компетентнісний підхід, 5) компетентність, 6) компетенція, 7) комунікативна компетентність, 8) міжпредметна компетентність, 9) міжпредметні естетичні компетентності, 10) предметна компетентність, 11) предметна компетенція, 12) предметна математична компетентність, 13) предметна природознавча компетентність, 14) соціальна компетентність.

У цьому Державному стандарті терміни вживаються у такому значенні:

1) **громадянська компетентність** - здатність людини активно, відповідально та ефективно реалізовувати права та обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства;

2) **ключова компетентність** - спеціально структурований комплекс якостей особистості, що дає можливість ефективно брати участь у різних життєвих сферах діяльності і належить до загальногалузевого змісту освітніх стандартів;

3) **ключова компетенція** - об'єктивна категорія, що фіксує суспільно визначений комплекс певного рівня знань, умінь, навичок, ставлень, які можна застосувати в широкій сфері діяльності людини (вміння вчитися, загальнокультурна, громадянська, здоров'язбережувальна, соціальна компетентність та компетентність з питань інформаційно-комунікаційних технологій);

4) **компетентнісний підхід** - спрямованість навчально-виховного процесу на досягнення результатів, якими є такі ієрархічно-підпорядковані компетентності учнів, як ключова, загальнопредметна і предметна;

5) **компетентність** - набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається із знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на

практиці;

6) **компетенція** - суспільно визнаний рівень знань, умінь, навичок, ставлень у певній сфері діяльності людини;

7) **комуникативна компетентність** - здатність особистості застосувати у конкретному спілкуванні знання мови, способи взаємодії з навколишніми і віддаленими людьми та подіями, навички роботи у групі, володіння різними соціальними ролями;

8) **міжпредметна компетентність** - здатність учня застосувати щодо міжпредметного кола проблем знання, уміння, навички, способи діяльності та ставлення, які належать до певного кола навчальних предметів і предметних галузей;

9) **міжпредметні естетичні компетентності** - здатність орієнтуватися в різних сферах життєдіяльності, що формується під час опанування різних видів мистецтва. Предметними мистецькими компетентностями, у тому числі музичними, образотворчими, хореографічними, театральними, екранними, є здатність до пізнавальної і практичної діяльності у певному виді мистецтва;

10) **предметна компетентність** - освоєний учнями у процесі навчання досвід специфічної для певного предмета діяльності, пов'язаної з набуттям нового знання, його перетворенням і застосуванням;

11) **предметна компетенція** - сукупність знань, умінь та характерних рис у межах конкретного предмета, що дає можливість учневі самостійно виконувати певні дії для розв'язання навчальної проблеми (задачі, ситуації). Учень має уявлення, знає, розуміє, застосовує, виявляє ставлення, оцінює;

12) **предметна математична компетентність** - особистісне утворення, що характеризує здатність учня (учениці) створювати математичні моделі процесів навколишнього світу, застосовувати досвід математичної діяльності під час розв'язування навчально-пізнавальних і практично зорієнтованих задач;

13) **предметна природознавча компетентність** - особистісне утворення, що характеризує здатність учня розв'язувати доступні соціально і особистісно значущі практичні та пізнавальні проблемні задачі, пов'язані з реальними об'єктами природи у сфері відносин "людина - природа";

14) соціальна компетентність - здатність особистості продуктивно співпрацювати з різними партнерами у групі та команді, виконувати різні ролі та функції у колективі.

Державний стандарт складається з:

Базового навчального плану початкової загальної освіти згідно з додатком 1 (далі - Базовий навчальний план);

загальної характеристики інваріантної та варіативної складових змісту початкової загальної освіти;

державних вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів згідно з додатком 2.

У результативній складовій кожної освітньої галузі Державного стандарту **визначено державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів початкової школи**, які відповідають змісту і структурі предметних компетентностей.

Протягом навчання у початковій школі учні повинні оволодіти ключовими компетентностями, які передбачають їх особистісно-соціальний та інтелектуальний розвиток, формуються на міжпредметній основі та є інтегрованим результатом предметних і міжпредметних компетенцій.

Загалом, процес **научіння, як діяльність педагога**, реалізується за рахунок наступних навчально-інтелектуальних механізмів:

- 1. Формування асоціацій.**
- 2. Наслідування.**
- 3. Розрізнення і узагальнення.**
- 4. Інсайт.**
- 5. Творчість.**

І тому задача вдосконалення процесу научіння зводиться до того, щоб задіяти у ньому всі механізми. Успіх научіння залежить від багатьох чинників і серед них важливе місце займають **психологічні чинники**, а саме:

**мотивація навчальної діяльності,
мимовільність пізнавальних процесів,
сприйняття,
уваги,
уяви,
пам'яті,
мислення і
мови (як мовлення),**

наявність у учня необхідних вольових і ряд інших якостей особистості:

наполегливості, цілеспрямованості, відповідальності, дисциплінованості, усвідомленості, охайності..., вміння взаємодіяти з людьми

у спільній з ними діяльності, інтелектуальна розвинутість та сформованість навчальної діяльності як учіння.

Усі перераховані чинники стосуються не лише учня, а також і **вчителя**, проте останнього – в їх специфічному прилоблені, пов'язаному з навчанням інших людей. Важливе значення у процесі набуття знань має **установка на науціння**, т. т. постановка вчителем і прийняття учнями **навчальної задачі**, смисл якої для вчителя полягає в тому, щоб навчити, а для учня – будь-чому навчатися.

Види науціння:

Реактивне науціння та три **види науціння**: *нароцування знань, переструктурування, установка (настройка)*

2. Науціння умовнорефлекторне за І.П. Павловим.

3. Науціння оперативне (т.т. науціння за методом спроб і помилок: ситуація викликає у людини комплекс різноманітних реакцій – інстинктивних, безумовних та умовних. Найефективніший результат «виокремлюється» серед решти і закріплюється у досвіді).

4. Вищі засоби науціння.